

Eyes on
Animals

Watching
out for their
welfare

Aan de vaste Tweede Kamercommissie voor
Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum: 1 februari 2018

Onderwerp: Algemeen Overleg Dierenwelzijn

Geachte woordvoerders van de commissie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

Eyes on Animals is een dierenwelzijnsorganisatie die haar thuisbasis in Nederland heeft maar in heel Europa en daarbuiten werkzaam is. Eyes on Animals inspecteert veemarkten, verzamelplaatsen, slachthuizen en veetransporten. Bij misstanden rapporten zij aan overheden, wetshandhavers, de sector en zo nodig de media. Eyes on Animals werkt nauw met de sector door gevraagd en ongevraagd te adviseren en door het geven van workshops en trainingen.

Vanuit de praktijk willen zij graag uw aandacht vragen voor een aantal onderwerpen waar nog winst te behalen valt als het gaat om het dierenwelzijn.

Paardenmarkten

Per 1 januari 2018 is op basis van de Europese Transportverordening export van paarden alleen nog maar mogelijk vanaf een staladres of een erkend verzamelcentrum in Nederland. Eyes on Animals ziet dat gemeenten hierop anticiperen en trachten een erkenning te krijgen voor hun paardenmarkt als exportverzamelcentrum. Eyes on Animals is er niet van overtuigd dat maatregelen die gemeenten nemen om aan de eisen hiervoor te voldoen, zoals het huren van een tent ter overdekking en het bijzetten van een tafel voor de I&R registratie, het dierenwelzijn op paardenmarkten gaat verbeteren.

Uw Kamer heeft in mei 2017 de zienswijze van de RDA ontvangen over paardenmarkten in Nederland. De RDA concludeert dat paardenmarkten in Nederland acceptabel zijn mits het paardenwelzijn niet in het gedrang komt. Eyes on Animals is van mening dat de genoemde adviezen van de RDA te vrijblijvend en praktisch onhaalbaar zijn, dat dus het paardenwelzijn onvoldoende geborgd kan worden en pleiten daarom ook voor een landelijk verbod op paardenmarkten. Indien de

minister niet wil overgaan op een verbod, zal er ten minste landelijke wetgeving moeten komen die de vrijblijvendheid wegneemt.

- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen om een eind te maken aan het leed van paarden op paardenmarkten middels landelijke wetgeving.*

Het grootste gedeelte van de paardenmarkten wordt gehouden in combinatie met folkloristische festiviteiten. Handelaren brengen hun paarden net na middernacht op de markt zodat zij zich kunnen voegen bij het dorpsfeest. Paarden staan in een omgeving van harde muziek, dronken mensen en onverwachte geluiden en bewegingen van mensen om hun heen. Een afstandsnorm van 250 meter van het dorpsfeest verandert hier weinig aan. Het is bekend dat (dronken) mensen zich voortbewegen.

Het welzijn van de paarden is niet de enige reden om handel los te koppelen van evenementen. Wij treffen namelijk met enige regelmaat op paardenmarkten wrakke dieren aan. Deze dieren mogen wettechnisch gezien niet meer vervoerd worden maar moeten ter plekke worden gedood. Uiteraard zijn noodslachtingen niet wenselijk op een plek waar mensen samenkomen om te feesten. Als gevolg hiervan worden deze dieren teruggestopt in transportwagens waar ze urenlang moeten wachten tot het 'festijn' voorbij is.

- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen om de handel in paarden volledig los te koppelen van evenementen door deze te houden op een ander tijdstip en andere locatie.*

Het RDA noemt in haar rapport elf dierparameters met controlepunten die van toepassing zijn bij het al dan niet toelaten op de markt. Eyes on Animals is het met de RDA eens dat deze parameters toegepast moeten worden om te komen tot een verantwoorde toelating van een paard. Eyes on Animals merkt wel op dat hiermee een groot beroep wordt gedaan op de kennis en expertise van dierenartsen, die dieren keuren ter toelating, en vraagt zich af of in hoeverre deze kennis en expertise aanwezig is. Daarbij vraagt deze wijze van toelating tijd per controle per dier. Eyes on Animals constateert dat bij paardenmarkten met 2000 dieren een dergelijke controle niet mogelijk is.

Daarbij komt dat handhaving door de NVWA praktisch onmogelijk is vanwege de opzet en structuur van paardenmarkten. Eyes on Animals spreekt dan ook over ernstige systeemfouten. De RDA bevestigt dat het verblijf op een paardenmarkt onderdeel uitmaakt van de totale transportperiode en niet kan worden gezien als rustperiode. De Europese Transportvereniging stelt regels aan een transportperiode voor paarden langer dan 8 uur. Paardenmarkten overschrijden hiermee de wettelijke maximum transporttijd van 24 uur massaal en structureel.

Wet- en regelgeving ten aanzien van het aanbieden van voer, water, huisvestingsvoorzieningen kan tevens niet worden gehandhaafd. Vanwege het grote aantal dieren die te dicht op elkaar staan, is het niet mogelijk om paarden dusdanig aan te lijnen dat ze kunnen drinken. Zou aanlijnen op de juiste manier gebeuren, dan kan dit resulteren in gedrag waarmee paarden elkaar en omstanders kunnen verwonden. De dieren worden om deze reden vaak te kort aangelijnd maar NVWA-inspecteurs handhaven dit niet vanwege de risico's voor de openbare orde.

Daarnaast nemen wij waar dat er in toenemende mate sprake is van een agressieve en intimiderende cultuur onder handelaars jegens de NVWA, marktorganisatie en NGO's. Het gezag en autoriteit van de NVWA wordt op, met name de grote markten, niet door de paardenhandelaars geaccepteerd.

- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen om een maximale norm te stellen aan de toelating van het aantal dieren op paardenmarkten om daarmee te waarborgen dat*

paardenmarkten te handhaven zijn, keuringen en controles goed worden uitgevoerd en het welzijn geborgd wordt.

Overige zaken die wij missen vanuit het RDA-rapport is het stellen van een minimale leeftijdsnorm. Dit zou de vele kwetsbare veulens die nu worden getransporteerd en verhandeld, beschermen. Tevens zou elk dier op elk gewenst moment toegang moeten hebben tot water.

Geitenhouderij en bokkenmesterijen

In de zomer van 2017 kwam naar aanleiding van een inspectie van Eyes on Animals de hoge sterfte van geitenbokken in het nieuws. De NVWA maakte kort daarop bekend dat het sterftcijfers tot soms wel 66% oploopt. Vanwege de gebrekkige registratie is het onduidelijk om hoeveel dieren het werkelijk gaat en zou dit percentage nog wel eens veel hoger kunnen liggen.

Ondanks dat het hoge sterftepercentage onder geitenlammeren al jaren bekend is, en de geitenindustrie en de NVWA dus veel eerder daarop had kunnen anticiperen, waardeert Eyes on Animals het initiatief van de sector in de vorm van een plan van aanpak. De doelstelling hiervan is, aldus door de sector zelf geformuleerd, om het welzijn van alle geitenlammeren naar een gerechtvaardigd niveau te brengen wat wordt gemeten via een maximaal uitvalspercentage. Het beoordelen van het welzijn enkel en alleen op het sterftcijfers vindt Eyes on Animals een te smalle beoordeling. Bovendien ontstaat er het risico dat geitenlammeren om die reden niet meer worden vetgemest, maar een paar dagen na de geboorte worden gedood op de slachterij. Dit betekent dus dat transport op zeer jonge leeftijd zal toenemen en bokjes slechts een paar dagen leven. Eyes on Animals is van mening dat als de sector daadwerkelijk het welzijn van geitenlammeren wil verbeteren, dat dit alleen maar kan met een integrale aanpak waarbij het welzijn in de verschillende fases (de leefomstandigheden van de geiten op het melkgeitenbedrijf, opfokbedrijven, op de mesterij, tijdens transport en bij de slacht) gemeten wordt en er gezocht wordt naar betere afzetmogelijkheden voor de bokjes.

- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen om met een integraal diergezondheid- en welzijnsplan te komen, eventueel in overleg met de sector, en daarin een protocol voor het meten van welzijn bij geiten op te nemen gebaseerd op de vijf vrijheden van Brambell.*

Om het aantal geitenlammeren te beperken, is de sector overgestapt op duurmelken (het langer melken zonder te lammeren). De melkveehouderij kijkt hier geïnteresseerd naar. Het instellen van een maatregel wat ogenschijnlijk bijdraagt aan de oplossing van een probleem maar tegelijkertijd andere problemen veroorzaakt, is geen effectieve maatregel. Er zijn geluiden onder geitenhouders dat, sinds het duurmelken, het volume van de biest en de kwaliteit daarvan per geit is vermindert. Het duurmelken lijkt een aanslag te plegen op de conditie en het gestel van de moedergeit.

- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen om een onderzoek te laten uitvoeren naar de gevolgen van het duurmelken op de gezondheid en welzijn van de moedergeit en lam en de kwaliteit en kwantiteit van de biest.*

Alle lammeren worden na de geboorte direct bij hun moeder weg geraapt kunstmatig opgefokt. De navelstrengen worden ontsmet en bekalkt waarna ze snel hun eerste biest moeten krijgen. Waar het vanzelfsprekend lijkt dat een jong dier de biest van zijn moeder krijgt, is dat in de geitensector helemaal niet het geval. Als geitenlammeren al biest krijgen, dan is dit in veel gevallen koeien- of kunstbiest vanwege onvoldoende beschikbaarheid, tijdsbesparing of angst voor de Paratbc of CAE. De Gezondheidsdienst voor Dieren meldt op hun website dat de keuze van biest bij de sector afhangt

van het doel dat het geitenlam dient. Als je dus een bokje bent wat bestemd is voor de petfood industrie kom je er het slechtste af. Meer lammetjes dan nodig moeten de eerste levensdagen doorkomen met veel te weinig afweerstoffen, [aldus een dierenarts op de site van de WUR](#). Vanwege de grote aantallen lammeren die in dezelfde periode worden geboren, bieden veel geitenbedrijven de biest standaard aan door middel van een [maagsonde](#). Het aanleren aan een drinkautomaat, aangegeven als oorzaak van sterfte door de sector in het plan van aanpak, verloopt daarna moeilijker. Door het opfokken in bokkenmesterijen is er veel ziekte en sterfte doordat de jonge bokjes in contact komen met ziektekiemen van andere bedrijven – met zo weinig weerstand overleven ze dat niet. Bokkenmesterijen zouden slechts van één bedrijf dieren mogen afnemen om zo de ziektedruk te verlagen.

- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen concrete maatregelen te treffen die waarborgen dat elk geitenlam van goed kwalitatief geitenbiest wordt voorzien.*
- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen om het standaard gebruik van maagsonden bij de toediening van biest vanwege tijdsbesparing en gemak niet langer meer toe te staan.*
- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen regels te treffen, indien nodig in overleg met de sector, waarbij bokkenmesterijen slechts één bedrijf dieren mogen afnemen.*

De sector concludeert zelf dat het vroegtijdige transport een risico vormt voor het welzijn van de geitenlammeren. Transport bij een geitenlam is toegestaan als de navel net is geheeld. In sommige gevallen betekent dit dat een pasgeboren lam al met twee dagen op transport kan worden gezet. Naast de bezwaren die er zijn bij het transport van zulke jonge geitenlammeren op het gebied van gezondheid, is Eyes on Animals van mening dat het moreel en ethisch niet verantwoord is om dieren op zo'n jonge leeftijd te transporteren. Dit geldt overigens ook voor andere sectoren, zoals bijvoorbeeld de kalverhouderij. Als de sector aangeeft dat er geen markt is voor karkassen van meer dan zes kilo, dan moet de vraag gesteld worden of het voortbestaan van de geitensector maatschappelijk verantwoord en gelegitimeerd is.

- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen tot het voeren van een maatschappelijke dialoog over de legitimiteit van de geiten- en bokkenhouderij.*

Vangen van kippen

De Europese verordening (EG) Nr. 1/2005 VAN DE RAAD, Bijlage I, hoofdstuk III, artikel 1.8. d_ geeft aan dat het verboden is om dieren bij de kop, *oren, horens, **poten**, staart of vacht op te tillen of voort te trekken, of ze zodanig te behandelen dat het hun onnodige pijn of onnodig lijden berokkent*. Echter als het gaat om het vangen van legkippen, vleeskippen en kalkoenen voor transport is het optillen aan één van de poten (2-5 kippen per hand) een standaard methode. Het is bekend dat deze vangmethode veel onnodig leed veroorzaakt in de vorm van kneuzingen, botbreuken en stress. Zo botsen legkippen bij het vangen van een andere kip regelmatig met de kop tegen de grond of stalonderdelen. Het vangen en laden gaat bovendien met zo veel snelheid en onachtzaamheid dat legkippen vaak verwondingen oplopen wanneer ze uit de stellingen worden getrokken. Bij vleeskippen ontstaan de verwondingen vooral wanneer ze al flapperend in de container worden gegooid en lades te ruw worden dichtgedaan. Verwondingen zorgen ervoor dat de dieren extra lang lijden tijdens het transport en voordat zij gedood worden in het slachthuis.

Deze manier van vangen is dierenmishandeling en in strijd met de Europese Verordening en de Wet dieren. Het leed kan makkelijk worden voorkomen door de Zweedse vangmethode toe te passen. Eyes on Animals geeft workshops en trainingen en helpt bedrijven die op deze methode willen overstappen. Bij de Zweedse methode worden de dieren met maximaal twee tegelijk, met handen over de vleugels en borst rechtop opgepakt en met zorg en aandacht in het krat gestopt.

- *Wij verzoeken u er bij de minister op aan te dringen om te onderzoeken hoe de Zweedse methode overgenomen kan worden als standaard praktijk in de pluimveehouderij.*